Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: 'Svoboda', 81-83 Grand St., Jersey City, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0237
УНС: HEnderson 5-8740

РІК LXII. Ч. 154. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 12-го СЕРПНЯ 1955. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ — FIVE CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, AUGUST 12, 1955. No. 154. VOL. LXII.

ГУВЕР ХВАЛИТЬ АМЕРИКАНЦІВ ЗА ЇХ ЧЕСНОТИ

Нюберг, Орегон. — Бувший президент Герберт Гувер відзначував свої 81- роковини в місцевості. Нюберг в стейті Орегон, де він провів молодечі роки, і де тепер святково відкривали меморіяльний дім його імени, в якому він жив. Гувер прибув до Нюбергу літаком із Сан Франсіско на запрошення леґіслятури стейту Орегон. Його представив 2,500 слухачів секретар внутрішніх справ Даглес МекКей, бувший губернатор стейту Орегону. В своїй 25-мінутовій промові Гувер говорив про те, що в останньому часі самі американці надто багато себе критикують, тому добре буде дещо сказати про чесноти американського народу. В своїй промові бувший президент не порушував таких справ, які могли б вразити будь-яку партію, тільки згадував про „ідеали волі і релігійної віри", які є єдиною ґарантією того, що не прийде до пониження цих ідеалів і до упадку американської цивілізації. У своїй промові Гувер неприхильно говорив про комунізм, який за всяку ціну хотів би знищити ідеали американського народу та хвалив тих американських піонерів, які під час його молодечих років клали ідейні та матеріяльні основи під амерриканське життя. Після промови Гувер сидів між своїми товаришами з цієї квейкерської місцевости, та чув, як відкривали меморіяльний дім його імени, який буде національною пам'яткою всього американського народу. При кінці дня Гувер пішов ловити пструги в тій річці, де він це робив під час своєї молодости. У своїй промові Гувер казав, що американці часто для партійних цілей критикують себе, і роблять це несправедливо. Часто ця критика приходить від тоталітаризмом просяклих американських лібералів, які гадають, що колективізм можна прийняти без шкоди для американського способу життя.

У відповідь на ці всі критики американців, Гувер підкреслював чесноти американського народу, який і надалі розв'язує всі свої проблеми при допомозі виборчої картки. На культурному полі американський нарід, на думку Гувера, хоч становить тільки 6 відсотків всієї людности світу, то в своїх вищих школах має більше молоді, як решта держав світу. Ми маємо більше шпиталів і духових заведень, як всі інші народи разом. „Ми можемо похвалитися тим, що в обох світових війнах ми не шукали збільшення нашої території і не хотіли панувати над іншим народом. Ми помагали в цілому світі тим, що терпіли і видали на цю ціль більйони долярів, рятуючи людей від голоду і нужди". Це все не є хвальба, тільки дійсні факти, казав Гувер. „Що це все означає?" — запитував Гувер. „Це значить, що воля думки і дух ініціятиви, живе в Америці. Це значить, що наш народ сильний в релігійній вірі." В нашому народі, на думку бувшого президента, існує почуття людської гідности, і то не як мрія, тільки як дійсний осяг. „Ці ідеали волі і релігійної віри дають ґарантію, що не буде упадку американської цивілізації. Тому ми повинні піднести очі до тих висот, звідки приходить нам поміч." Словами „Нехай Бог благословить вас усіх!" — закінчив Гувер свою промову.

Ґубернатори за тим, щоб Конґрес прийняв закон про будову шляхів

Шикаго. — 48 американських губернаторів на своїй річній конференції домагаються, щоб Конґрес якнайшвидше прийняв законопроєкт про будову шляхів. Це, на думку губернаторів, могло б статися навіть на надзвичайній сесії Конґресу восени цього року. Але губернатори не погодилися в тому, яким способом треба б фінансувати будову шляхів. Президент Айзенгавер вислав на конференцію депешу, в якій бажає їй успіху. Деякі губернатори пропонують, щоб федеральний уряд більше призначив грошей на будову шляхів, інші підтримують урядовий проєкт, щоб стейти дбали про шляхи та щоб видати на цю ціль окремі бонди. Нові шляхи потрібні і для державної оборони, щоб легше можна було евакуювати населення під час летунського налету.

Стівенсон повідомить у листопаді, чи буде кандидувати чи ні

Шикаго. — Адлей Е. Стівенсон, демократичний кандидат на президента під час останніх виборів, заявив, що він щойно в листопаді ц. р. подасть до відома, чи він схоче прийняти номінацію на кандидування пі час виборів на президента ЗДА, що відбудуться восени 1956 року. Догадуються, що про своє рішення сповістить Стівенсон на загальнокрайовій демократичній конвенції, яка відбудеться 19 листопада ц. р. Останніми днями Стівенсон відбув низку нарад з демократичними губернаторами. На зустрічі з преставниками преси заявив ще Стівенсон, що на його рішення кандидувати не матиме ніякого впливу популярність Айзенгавера і він відкладає своє рішення тільки тому, щоб встановити докладно настрої серед американського нароу.

В АМЕРИЦІ

● З Бостону повідомляють, що число занедужань на поліо переступило вже 1,000 осіб, і тому цей стейт вже проголошений „епідемічним" стейтом. Кожного дня занедужують на поліо 80—90 дітей.

● Бувші полонені американські вояки зізнають перед військовим судом на Губернаторськім острові під Ню Йорком, що сержант Джеймс С. Галаґер знущався над своїми земляками - полоненими. Один свідок заявив, що цей звироднілий бруклинець виставив двох своїх хворих товаришів на температуру нижче зера ступнів, і вони замерзли.

● 145 летунських кадетів із 21-ої закордонної країни прибули на кількаденну візиту до Ню Йорку, де спинилися в готелі „Валдорф-Асторія". В неділю 14 серпня вони відлетять до своїх країн.

● Пані президентова, як заявив пресовий секретар Білого Дому, лежить в ліжку на фармі в Гетисбургу. Лікар наказав їй відпочивати, хоч вона не хвора, а тільки перетомилась під час численних прийнять.

● В Ню Йорку заарештовано 26-річного банкового урядовця Вільяма Грейвіюса за підозрою у привласненні 46,000 долярів. Він заробляв на тиждень 63 доляри, але любив брати участь в закладах на кінських перегонах.

● В ЗДА засновано комітет, який має зібрати 1,500,000 долярів на будову домів в Південній Кореї. Ці доми Корейська Будівельна Управа мала б продати і за набуті гроші будувати нові мешкання. В Південній Кореї бракує коло одного мільйона мешканевих одиниць.

● Комісія Атомової Енерґії аж тепер повідомила, що 22 лютого 1954 року в пустині Айдаго вона знищила атомовий реактор для досвідних цілей. Це повідомлення зроблено в зв'язку з атомовою конференцією в Женеві.

● Комітет у справах залізничого транспорту повідомляє, що на випадок війни американські залізниці потребували б 215,000 тягарових залізничих вагонів. Наприкінці минулого року залізниці в ЗДА мали 2,030,000 тягарових вагонів усіх родів.

Запрошення відвідувати Совєтський Союз — це запрошення до зради — стверджує АФП

Шикаго. — Екзикутивна рада Американської Федерації Праці відкинула суґестію комуністичного часопису — „Дейлі Воркер", що її представники повинні відвідати Совєтський Союз. Водночас вона перестерегла інші робітничі групи у ЗДА перед відвідинами Совєтського Союзу, бо його провідники зацікавлені в таких відвідинах тільки для тієї мети, щоб використати їх найкраще у своїй пропаґанді. Прибуття робітничої американської делеґації до СССР є реальним інтересом Москви, бо вона хоче цим доказати, що совєтські робітничі „спілки" є теж демократичні і, згідно з висловом Сталіна, відвідини закордонних делеґацій є найкращим засобом для переконування світу, що т. зв. пролетарська держава є найкращою. Тому теж запрошування відвідати СССР є запрошуванням до зради. Такі відвідини — на думку екзекутивної ради — не причиняються до зближення між народами Америки й СССР і виходить тільки на користь тоталітарній диктатурі, яка — не зважаючи на свої перепросини в Беоґраді й усмішки в Женеві — відмовляє своєму населенню всіх основних людських прав. Після засідання екзекутивної ради, президент АФП Міні заявив, що американські конґресмени, фармери й інші групи роблять велику помилку, приймаючи запрошення відвідувати Совєтський Союз.

Східні стейти й надалі під загрозою гураґану „Конні"

Ню Йорк, Н. Й. — Сильний гураґан „Конні" майже цілі 24 години простояв на тому самому місці в віддалі 200 миль від Південної Каролайни, посунувшись за той час тільки на 20 миль. Обсерватори стверджують, що він подібний до величезного горщка, який обертається довкола своєї осі. Але існує небезпека, що він може швидше віяти в північному напрямку, і тому всі східні стейти приготовано і в повному поготівлі чекають на те, щоб негайно почати оборону перед цим стихійним нещастям. Поготівля триває у всіх стейтах, починаючи від Каролайни аж до Массачусетс. Існує можливість, що гураґан може йти в чисто північному напряму і не пошкодити стейтам, бо тоді він „розвіявся б" на океані. Та на всякий випадок в поготівлі стоять каретки Червоного Хреста, відділи пожежної сторожі, поліції та Крайової ґвардії в стейтах, що їм в найближчому часі загрожує гураґан „Конні". В додатку до небезпеки від гураґану в двох стейтах Каролайн бушували два менші торнада, які виникли без зв'язку з близьким гураґаном, і спричинили деякі матеріяльні шкоди та поранили 7 осіб, перериваючи електричний струм.

ЩЕ ПРО УКРАЇНСЬКУ ПРОТИМОСКОВСЬКУ ДЕМОНСТРАЦІЮ В МІННЕАПОЛІС, МІНН.

Міннеаполіс, Мінн. — (Ю. П.) — З нагоди перебування совєтської сільсько - господарської делеґації в Міннеаполісі, українці Міннеаполіс і Ст. Пол влаштували в неділю 7 серпня протимосковську демонстрацію біля готелю, в якому затрималася совєтська делеґація.

Демонстрація мала імпозантний характер і відзначилася доброю організованістю та культурністю. Перед 12-ою годиною дня валка, складена з близько сотні авт з проти - московськими плякатами, вирушила з-під української православної церкви св. Михайла, де був збірний пункт, до центру міста. Валка на вільному ході двічі об'їхала довкола готелю, зберігаючи зразковий порядок і спокій. Водночас на хіднику під готелем зібрався великий гурт українців, поміж якими проф. Олександер Грановський дав широке інтерв'ю і пояснення представникам місцевих газет, пресових аґенцій і радіо-телевізійних станцій, які були заздалегідь повідомлені про пляновану демонстрацію.

Демонстрація була звернена не так проти самої совєтської делеґації, як в основному проти московського імперіялізму і поневолення України. Знаючи про тенденцію американської преси надавати українським протимосковським виступам ідеологічно-соціяльний характер лише протикомуністичних виступів, і затирати національний їх характер, — організатори демонстрації свідомо уникали слово „комунізм" у плякатах, говорячи скрізь про московський імперіялізм. Основний мотив кличів був такий: „Ми протестуємо проти російського поневолення України", „Не може бути світового миру без волі для України й інших поневолених Москвою народів", „Ми ставимо Росію під суд за планове винищування голодом і ліквідацію мільйонів українських селян", „Оберігайтесь російської усмішки", „Ми домагаємося звільнення мільйонів наших братів з російських концтаборів", „Мирне співжиття — це передишка для російського імперіялізму", „Совєтські відвідувачі! Ми недавно прибули з України. Загляньте до нас і подивіться, як ми живемо. Порівняйте з Вашим життям".

Місцева преса вже в своїх вечірніх виданнях приділила велику увагу демонстрації, помістивши довгі звідомлення на першій сторінці під великими наголовками і зі знимками демонстрації. Також дві найбільші телевізійні станції передали довгі звідомлення про демонстрацію,, виділивши зокрема плякат з кличем про український протест проти російського поневолення України і, передаючи досить довге інтервю з проф. Грановським. Загально в пресових і радіо-телевізійних повідомленнях підкреслено, що демонстрація була проти-російська і була влаштована українськими націоналістами, розуміючи очевидно під цим словом всіх українців, що борються за самостійну українську державу. Більшість совєтської делеґації була в готелі під час демонстрації. Питання кореспондентів щодо самої демонстрації совєтські делеґати збували штучною усмішкою і байдужістю, мовляв, не варто і уваги звертати. Лише Ніколай Ґурєєв, заступник голови Ради Міністрів Української ССР з виразним цинізмом заявив: „Хай вони прийдуть в Україну з такими заявами". Реакція американських глядачів була назагал прихильна зокрема збоку вояків і старшин. Були окремі випадки протестів збоку очевидних совєтофілів чи й комуністів, а то й погрози, на які учасники демонстрації відповідали лише усмішкою й символічним верченням пальця біля лоба, бо всі були свідомі того, що будь-який навіть дрібний інцидент тільки пошкодив би справі для якої демонстрація була зорганізована. Демонстрація підготовлена була за неціліх два дні, але вийшла величаво і виявила одностайність української еміґрації в Міннеаполісі і Ст. Пол в обличчі спільної для нас справи. В демонстрації брали участь члени всіх релігійних громад і всіх організацій і товариств. З активніших організаторів демонстрації треба відмітити такі організації: ОДВУ(що була ініціятором демонстраці, ООЧСУ, ОДУМ, ДОБРУС, МУН, СУМА, Т-во Сприяння УНРаді та інші.

Захід підготовляється до нової конференції з Совєтами

Париж. — Найвищі військові чинники ЗДА, Англії і Франції розглядають можливості зневтралізування якоїсь смуги поміж об'єднаною Німеччиною і Росією, щоб дати цій останній ґарантію безпеки збоку об'єднаної й озброєної Німеччини. Проєкт такої невтральної смуги висунув на останній конференції 4-ох голів урядів у Женеві англійський прем'єр Іден. Як впевняє паризький кореспондент „Ню Йорк Таймс-у", цей проєкт Ідена не знайшов прихильного відгуку в західньо-альянтських військових колах. Особливо скептично ставляться до нього французи, які мають свій досвід з невтральною зоною Надренії після першої світової війни: коли Гітлер обсадив ту зону своїм військом і скасував її невтральність, то Англія і Франція, щоб не викликувати війни, мусіли погодитися на той довершений факт. Ось так і тепер Фор і Піне бояться, що така здемілітаризована невтральна смуга в східній частині Німеччини стала б радше причиною ще більшого напруження, як злагіднення відносин в середній Европі. Проте той проєкт Ідена береться під увагу разом з різними іншими проєктами, що виринули через пов'язання проблем безпеки з проблемою об'єднання Німеччини. Однаково військові, як і політичні чинники трьох західніх альянтів розглядають їх під кутом конференції міністрів закордонних справ 4-ох великодержав, яка відбудеться в жовтні ц.р.

Японія хоче зберегти приязнь Америки

Токіо. — Міністер закордонних справ Мамору Шіґемітсу й міністер хліборобства Іхіро Коно виїдуть внедовзі до Вашинґтону. Вони мають переговорити з найвищими американськими чинниками про такі справи, як відбудова японської збройної сили, американська фінансова й військово-технічна допомога, проблема островів Бонін й Рікку, які знаходяться під американською адміністрацією, — проблема японсько-совєтських та японсько-китайських взаємин і т. д. Водночас з виїздом до Америки названих чільних членів японського уряду, яких завданням було б устійнити надалі японсько-американські взаємини, мав би виїхати, як персональний делеґат прем'єра Гатоями, — перший секретар японської демократичної партії, яка тепер є при владі, д-р Кіші, для поінформування Вашинґтону про внутрішньо-японські політичні відносини. Однак можливо, що плян виїзду д-ра Кіші відпаде тому, що демократична й ліберальна партії — обидві консервативного і проамериканського характеру—переговорюють про об'єднання, тому, демократична партія не хотіла б зробити щось, що могло б не знайти одобрення збоку лібералів. Японські офіційні чинники були стривожені неґативними американськими голосами у зв'язку з заходами Японії про поправу взаємин з СССР і комуністичним Китаєм та у зв'язку з дуже повільною і неохочою відбудовою японської збройної сили.

Женевські наради безуспішні, але сподіваються можливости компромісу

Жeнева. — Впродовж 10 днів відбулися досі 4 зустрічі між представником ЗДА амбасадором Джансоном і представником червоного Китаю Ванґом Пінґ-наном. Всі ці наради не дали ніякого успіху в справі звільнення 40 американців, які ув'язнені або перебувають на території червоного Китаю. Все ж таки в політичних колах думають, що обидві сторони дійдуть в цій справі до порозуміння. Ванґ Пінґ-нан далі обстоює своє крайнє домагання, щоб ЗДА передали червоному Китаєві листу всіх китайців, які живуть на території З'єдинених Держав. Передання такої листи визначало б, що Америка визнає право червоного Китаю до цих китайців. Тому теж ЗДА катеґорично відкидають цю вимогу. Перед п'ятою зустріччю обидвох делеґатів, що відбулася в четвер 11 серпня, стверджено в колах політичних обсерваторів, що є деякі натяки на компроміс з боку Ванґ Пінґ-нана.

70 осіб відлетіло із ЗДА до Сан Маріно, щоб перемогти комуністів у виборах

Ню Йорк. — З летовища Айдлвайлд відлетіло 70 чоловіків до Европи, щоб взяти участь у виборах, які відбуваються в Сан Маріно — найменшій державі світу (посеред італійської території). — Все це громадяни згаданої республіки і крім одного, який має вже американське громадянство, резиденти З'єдинених Держав Америки. З ними їде панна Міріям Мічелотті, яка прибула спеціяльно до ЗДА, щоб змобілізувати своїх земляків для участи у виборах. З допомогою їх голосів сподівається панна Мічелотті, голова Ліґи для еманципації жінки в Сан Маріно, перемогти у виборах в Сан Маріно комуністів, які були досі панівною партією в цій мініятурній республіці. За переїзд літаком до Італії заплачено 11.630 долярів в одну сторону.

Д-р ВОЛ. ҐАЛАН ЗАКІНЧУЄ СВОЮ ПОЇЗДКУ ПО ЕВРОПІ

Мюнхен. — Екзекутивний директор ЗУАДК-ту, д-р Володимир Ґалан, закінчує свою подорож по Европі, куди виїхав був у низці ділових справ. У столиці Західньої Німеччини, Бонні, він мав довгу розмову з міністром для справ увікачів, д-ром Мідельманом. У Мюнхені м. і. відбув велику нараду з предсвавниками всіх політичних груп і середовищ у справах консолідації, виступивши в характері члена Політичної Ради УККА та насвітливши ситуацію, яка вимагає ліквідації теперішнього стану атомізації українських політичних сил. У Мюнхені, виступаючи на запрошення Европейської Асоціяції для студій проблем втікачів та Німецько - Українського Т-ва ім. Гердера, мав у клюбовій залі „Байріше Гоф" доповідь на тему „Інтерґрація українців в ЗДА і їх зв'язки та допомога українцям у західній Европі". З Мюнхену д-р Ґалан подався до Австрії, де був у Відні й Зальцбурзі. У цьому останньому місці випадково зустрів в домівці ЗУАК-ту колишнього козака, сотника Михайла Несторовського, якого видано Совєтам під час репатріяції в Лінцу (Горішня Австрія), в 1945 році і який від них втік. У Відні скерували його до російського Толстовського Фонду, але він, йдучи вулицею в Зальцбурґу, побачив біля вивіски ЗУАДК тризуб і „зайшов до своїх". М. Несторовський був на Сибіру в таборі Тайпет і м. і. зустрів українця д-ра Коцюбу. — З Австрії д-р В. Ґалан поїхав до Женеви, на розмови з Міжурядовим Комітетом для Европейської Міґрації і, досягнувши там деякі нові і дальші полегші для українських втікачів. Після того через Париж має повернутися до ЗДА.

ДОЛЛЕС ЗАКЛИКАЄ ВИКЛЮЧИТИ СИЛУ З ПОЛАГОДЖУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ КОНФЛІКТІВ

ДЕРЖАВНИЙ СЕКРЕТАР ДОКЛАДНО ОКРЕСЛИВ СТАНОВИЩЕ ЗДА У СПРАВІ ОСТАННІХ ДЕМОНСТРАЦІЙ В ПІВДЕННІЙ КОРЕЇ ПРОТИ КОМУНІСТІВ В НЕВТРАЛЬНІЙ КОМІСІЇ ОН

Вашинґтон. — „Ви могли б у висліді війни об'єднати країну (Корею, Індокитай, Німеччину), але ви об'єднали б її тільки для комах, а не людських істот" — заявив державний секретар Доллес підчас пресової конференції, яку він відбув у четвер 11 серпня ц. р., відповідаючи на запити у справі останніх подій на терені Південної Кореї. Нав'язуючи до гострої постанови, що її зайняв південно - корейський уряд супроти польських і чеських комуністів в Невтральній Комісії ОН для береження постанов перемир'я і до масових демонстрацій південних корейців, які силою хотіли дістати в свої руки тих комуністів, державний секретар зайняв таке становище: Він признав що південно-корейські закиди проти діяльности польських і чеських комуністів, членів Невтральної Комісії, „мають деяке оправдання" Він деклярував свою симпатію для корейських почувань в цій справі. Але водночас виступив проти нагальної форми, в якій ті корейські настрої проявляються та заявив вірність зобов'язанню, що Об'єднані Нації мають запевнити безпеку цілій Невтральній Комісії. Доллес признав, що Невтральна Комісія не виконала свого завдання, бо вона не протиставилась збільшуванню воєнної сили північних корейців. Але він пригадав, що коли ця Невтральна Комісія тепер безвартна, то це сталося наслідком загальної політичної невдачі в Корейській проблемі. Мовляв, Невтральна Комісія була покликана на те, щоби „виповнити" короткий час від підписання перемир'я до скликання мирової конференції, яка мала зійтися до 90 днів. Тим часом та конференція не зійшлась, а минулорічна Женевська конференція у справі Кореї і Індо-Китаю скінчилась щодо Кореї — невдачею. Але розв'язати цю проблему, казав Доллес, дуже трудно і для її розв'язки треба великої терпеливости та довшого часу. Державний секретар потвердив при цій нагоді ще раз своє давніше становище, що різні країни є тепер поділені, і що це несправедливо та болюче для даних народів, проте треба виждати часу, коли в догідніших умовинах можна буде перевести об'єднання тих країн мирним способом. Доллес рішуче протиставився засобові сили для направи несправедливости, що настала в різних чстинах світу. Він пригадав, що американський нрід виказав велику терпеливість і здисциплінованість в справі ув'язнених в комуністичному Китаї американських летунів, коли також лунали були голоси, щоби радше вжити силу. Та ось ця терпеливість дала добрі висліди, бо американські летуни вийшли на волю. Доллес є глибоко переконаний, що й поділені тепер країни будуть знову об'єднані. На запит одного журналіста, чи президент Південної Кореї Синґман Рі знає про те становище Америки, державний секретар потвердив, що Синґман Рі дуже добре знає постанови перемир'я і мусить здавати собі справу з того, що Америка ті постанови берегтиме. Загалом — стверджує американська преса в своїх перших коментарях — державний секретар використав останню свою пресову конференцію для ще одного підкреслення мирного характеру американської закордонної політики.

В'єтнам не хоче говорити з комуністами про вибори

Сайґон. — Прем'єр Південного В'єтнаму Нґо Дінг Дієм відкинув офіційну пропозицію північно-в'єтнамського комуністичного уряду, щоби повести спільні наради в справі виборів, які згідно з Женевським договором, повинні б відбутися в наступному році, як база для об'єднання країни. Південно-в'єтнамський прем'єр зробив це всупереч офіційному становищу ЗДА, Англії і Франції, які воліли б, щоб самі в'єтнамці порозумілися щодо виборів. Проте Нґо Дінг Дієм стоїть на становищі, що неможливо переговорювати з комуністами як довго в північному В'єтнамі панує режим терору й заперечення всіх демократичних свобод. Південний В'єтнам, мовляв, погодився би на вибори в цілій країні тільки тоді, коли б була ґарантія, що також на терені Північного В'єтнаму вибори відбуватимуться в атмосфері повної свободи та без ніякого політичного натиску. Зрештою, Південний В'єтнам не почувається зобов'язаним дотримати Женевських постанов, бо він не підписав того договору. Таким чином — коментують ту подію американські часописи — в Індо-Китаї знову напружилась ситуація, бо невідомо, чи тепер комуністи не пропаґуватимуть об'єднання В'єтнаму своєю методою, себто спершу підривними діями, а потім новою явною аґресією.

В СВІТІ

● У Південній Кореї військовий суд засудив на смерть 25-літнього корейця Лі Чанг Кванга, який видав північним корейцям генерала Діна, коли той під час воєнних дій опинився у ворожому оточенні і старався передістатися на південь, до свого війська. Лі Чанг Кванґ був комуністичним аґентом і перший допивував генерала Діна після того, як видав його комуністам.

● В Індії, йдучи за закликом прем'єра Неру — мирним способом і без вживання сили здобути від португальців їх маленьку колонію Гою, на південно - західньому побережжі індійського півострова, — докові робітники в усіх індійських портах рішили відмовитись від праці на кораблях, що їх ціллю є Гоя. Таким чином цей порт може бути відрізаний від світу.

● Томас Манн, чільний німецький письменник - романописець, який виїхав був після гітлерівського перевороту до ЗДА й набув американське громадянство, дістав від німецького уряду орден заслуги за літературну творчість. Манн живе тепер у Швайцарії. Після повороту до Німеччини він зустрівся був з гострими докорами за своє делікатне відношення до комуністів.

● У Палестині переговори поміж Ізраїлем і Єгиптом під проводом генерала Бирнса, голови Невтральної Комісії Об'єднаних Націй, що наглядає за додержанням постанов перемир'я, йдуть як по груддї тому, що Єгипет хоче, щоб усі спори, інциденти й конфлікти ліквідувались за посередництвом названої Комісії, а Ізраїль хоче безпосередніх переговорів з Єгиптом. Єгипетські араби не хочуть входити в будь-які безпосередні контакти з жидами, доти, поки ці останні не погодяться аби прийняти назад арабських утікачів, або дати їм якесь відшкодування.

● Ґемаль Абдер Нассер, прем'єр Єгипту, прийняв запрошення совєтського уряду приїхати в гості до Москви. Здогадуються, що намовив його до такої візити індійський прем'єр Неру, який, вертаючись з Москви, заїхав був до Єгипту і мав з Нассером довгі розмови.

СВОБОДА SVOBODA
український щоденник UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.
Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.
За кожну зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.
Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

„ЗАГАРЯЧИЙ КЛІМАТ"

Того самого дня, в понеділок 8-го серпня, коли американська преса і радіовисильні в цілій країні сповістили про велику українську демонстрацію проти совєтської „фармерської" делеґації, що відбулася в Міннеаполісі попереднього дня, филаделфійський „Інкваєр" подав, під заголовком „Загарячо для росіян", таке цікаве повідомлення:

„Проти відвідин російських лідерів у цій країні зголошено спротив з побоювань, що кожне таке паломництво може бути попсоване важкими „інцидентами," і може знівечити весь проґрес, що його досягнули Чотири Великі в Женеві. Президентові Айзенгаверові вказано, що „клімат" у З'єдинених Державах не є відповідний для будь-якого публічного виступу совєтських головачів. В додатку, справа вимагала б величезних заходів безпеки для охорони проти виступів екзильних і втікацьких груп, яким важко забути минулі гріхи совєтського режиму".

Порада президентові Айзенгаверові і рішення не запрошувати кремлівських катів у гості до цієї країни були, без сумніву, дуже правильні й справедливі, хоч і тільки частинно з поданих мотивів. Їх не можна запрошувати до цієї країни в першу чергу тому, що грабіжників, злодіїв, убивників і катів не запрошується до жадного порядного дому.

Не без підстави також і побоювання „тяжких інцидентів" збоку „екзильних та втікацьких груп". Справа бо в тому, що хоч зорганізована протестаційна акція проти такого „паломництва" напевно мала б найбільш культурний характер ,проте жадні заклики та намагання не могли б гарантувати спокою таких демонстрацій, коли б перед очі недавно катованих з'явився їхній кат, нехай би він був навіть у тій самій вишиваній сорочці, в якій Хрущов недавно „пікнікував" у Москві разом із закордонними дипломатами. Клімат американської волі міг би бути справді занадто гарячий для тих, що є найбільшими її ворогами і що вигадують усілякі співіснувальні трюки на те, щоб її знищити, не маючи на це досить брутальної сили, якою вони користуються в інших випадках. Американський нарід взагалі, а зокрема ті, що в своєму житті мали нещастя пізнати краще справжній характер совєтських усмішок, напевно вітали б із захопленням поїздку совєтських вельмож по Америці, але тільки тоді, якби їх везли у клітці для диких звірів на справедливий суд за їхні незчисленні злочини.

ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ДОБРОБУТУ

Щойно проголошено спільний звіт секретарів праці і торгівлі, з якого виходить, що Америка досягнула нових, небувалих досі вершин добробуту, маючи тепер найбільшу кількість затруднених (64,995,000) і найменшу кількість безробітних (2,300,000). Зріст кількости затруднених і зменшення кількости безробітних виявляють найбільші досягнення від часу останньої війни. В додатку Конґрес кілька тижнів тому ухвалив закон, що встановляє мінімальну заробітну платню — доляр за годину, хоч величезна більшість робітників уже давно перейшла цей мінімум заробітку. Американський добробут перевищує сьогодні всякі уявлення, і може бути тільки далекою мрією для всіх інших націй і країн. Очевидно, що учасниками цього добробуту є й члени американсько-української спільноти.

Добробут, як і всі інші благодаті американської волі, зобов'язують. Здавалося б, що в обставинах такого небувалого добробуту, каси нашого Народного Фонду і ЗУАДКомітету повинні бути повні, що наші організації повинні в членстві і майні рости, як на дріжджах, що полиці наших бібліотек і книгарень повинні бути заповнювані все новими виданнями, що все наше організаційне, громадське і культурне життя повинно процвітати рівночасно з добробутом.

Це було б цілком логічно і правильно. На жаль, дійсність далека від цього. Хоч заробітна платня постійно збільшується ,хоч у наших хатах місце старих моделів телевізорів займають нові, а перед хатами стоять автомобілі і збільшуються конта на наших банкових книжечках, — цього не видно ані по наших вкладках до організацій, ані по Народному Фонді, ані по нашій допомозі потребуючим братам і сестрам на скитанні, ані по нашій політичній, культурній, чи будь-якій іншій акції. Добробут росте, а наші логічні зобов'язання з добробуту і його росту не тільки „заморожені", але в багатьох випадках навіть зменшуються. Це — така наша вдячність ласкавій долі. Ми, як той циган, що обіцяв св. Миколі свічку, як дістанеться до меду, але забув про неї, як дістався, і виправдувався тим, що він „жартував". Подумаймо про це і сягнімо рукою в кишеню дещо глибше, як досі. Маємо безліч справ і потреб, що чекають на нашу пожертву.

ІСПИТ МОРАЛЬНОЇ СИЛИ

На одній сторінці часопису ми бачили світлини 11-ох американських летунів, які переступали кордон із комуно - китайської неволі у світ волі зі співом „Хай згине комуністичний Китай", на іншій —. світлину сержанта американської армії у чинній службі, який став тепер перед військовим судом, обвинувачений в тому, що, перебуваючи в полоні в Китаї й вислужуючись к-о м уністам, спричинив смерть трьох своїх товаришів недолі. Водночас читали ми вістку про арештування трьох інших колишніх американських вояків із Корейського фронту які, діставшись в полон, відмовились вертатися на батьківщину і аж після трирічного досвіду з своїми комуністичними протекторами прийшли до висновку, що краща в'язниця в Америці, як „свобода" в комуністичному раю.

Який дивний і страхітливий контраст поміж отими типами невеличкого гуртка людей зодягнених у ту саму уніформу людей тої самої нації, раси і віри, ровесників ,які ніби природою призначені на те, щоб їх в'язали також спільні ідеали, — а які, проте, такі далекі один одному, такі цілком різні один від одного! Різнить їх духова структура, різнить те найприкметніше людині, чим є дух. Одні давали себе тортурувати, терпіли і щонайвище застосовували тактику позірної слухняности — підписували диктовані їм заяви на те, щоб при першій нагоді відкликати їх і ствердити, що підписали підсунений їм акт під фізичним і моральним примусом, щоб тільки врятувати життя. Найбільш тортурованим з-поміж 11-ох летунів був їхній командант, полковник, який, м. ін., спутаний на руках і ногах мусів непорушно стояти 30 годин на одному місці. Він підписав „признання", що прилетів до Китаю, як „шпигун" (дармащо комуністи збили літак 12 січня 1953 року на південь від ріки Ялу, над територією Північної Кореї), підписав з виразною ціллю, щоб спонукати й 10-ох інших, підлеглих йому, летунів, підписати таку саму брехню, щоб закінчились їхні муки. На „суді" він і всі вони відкликали це своє признання, але — очевидно — комуністи використали той документ для засудження їх на довготермінову в'язницю. Проте, й в'язниця не зламала їхнього духа. На ніщо не пригодилась комуністам і „ідейна індоктринація", всі оті лекції про комунізм і вся пропаґанда, що очорнювала світ християнської культури. Всі вони залишились своїм духом здисциплінованими вояками, вірними присязі, яку складали, вдягнувши вояцьку уніформу. Вони не вкинулися в розпач, бо знали, що попались в полон до ворога, який нехтує всіми законами міжнародного права й етики. Вони вірили, що їхній уряд зробить усе можливе, щоб визволити їх. І коли через два з половиною року вийшли на волю, то могли чистими устами співати пісню про погибель ворогові й одягнути нову, дану їм на привітання, рідну уніформу.

Вони склали іспит своєї моральної вартости. Не штука бути патріотом, моралістом і взірцем усіх чеснот, живучи в нормальних, впорядкованих відносинах і доказуючи своє геройство щонайвище, високопарними словами. Дійсна вартість людини проявляється, власне, в критичних хвилинах. Це не мусить бути війна, полон і тортури від ворога, що не вийшов із стадії звіриного примітиву. Навіть сіре щоденне життя створює раз-у-раз ситуації, в яких виявляється малість або велич людини. Навіть в родинних конфліктах, яскраво проявляється — в кого гарт духа, в кого нікчемність. Не треба сягати до літературних творів, щоб знаходити приклади самовідречености й благородности з одного боку та еґоїзму й цинізму — з другого. Все життя є одним великим іпитом. Але, очевидно, у вийняткових критичних життьових обставинах цей іспит виходить особливо яскраво. Такою вийнятковою обставиною є, напр., важка господарська криза країни: тоді чітко зарисовується границя поміж тими, які використовують загальну нужду для власного збагачення, і тими, які стараються ту нужду злагіднити, бодай в гурті своїх найближчих. Тоді видко також, хто заломлюється, а хто закусує зуби й має моральну силу перетривати лихо.

Під час останньої війни перед очима тих, що її переживали, пересувалися, наче в калейдоскопі, різні типи людей: таких, які морально заламлювались, йшли відразу за наживою, не вміли зберегти рівновагу на розхитаному ґрунті, хиталися на всі сторони ,наче хуруґовка під вітром, — і таких, які ні трішки не змінювались в своїй поведінці. Це — явище прикметне всім націям в усіх часах. Коли кожне нещастя є пробним каменем людини, то стихійне, велике, всезагальне нещастя є найкращою й найправильнішою пробою, в якій виходить на яву „хто-що". І тому тоді, в критичних, переломових моментах, в стихійних катастрофах, знаходять вияв приховані десь у глибоких нетрях душі первні — або примітиву й нікчемности, або величі й геройства. Тому в таких критичних хвилинах появляються зрадники і герої.

Тепер нема війни. Але й далеко до цілком нормальних часів, особливо для українців, які вважають, що це — перехідний час, після якого прийде знову потрясення. І теперішній час між війною і миром пригожий для того, щоб складати у ньому іспит моральної сили. Дрібна заїлість, жалюгідні вияви амбіції і персональні та гуртові процеси за направду малі речі, які з перспективи часу будуть ще менші — це погані висліди іспиту вартости одиниць і цілих гуртів. Чи не пора „підтягнутися" і складати направду перед власним громадянство і цілим світом той іспит моральної сили, здисциплінованости, понадпартійної державницької думки гарту духа, який єдино може імпонувати своїм і чужим?!

Б. Лаврівський

АТОМОВА ЕНЕРҐІЯ — ДЛЯ ЛЮДСТВА

В грудні 1954 р. Генеральна Асамблея ОН схвалила резолюції в справі атомової енерґії, в яких висловила погляд, що „користі від визволення атомової енерґії повинні бути віддані на користь людства", що „цілковите використання атомової енерґії може служити лише мирним цілям усього світу".

Від слів перейшли до діла. Вже в січні Дорадчий Комітет постановив скликати у цій справі в Женеву Міжнародну Конференцію, з участю всіх держав, членів і нечленів ОН. Конференція розпочалась 8 серпня. Головою призначено представника Індії д-ра Бгаба, секретарем — проф. Вітмена із ЗДА. Конференція має лише наукові цілі і не буде схвалювати жадних резолюцій або побажань. Рівне представництво від усіх держав — по 5 делеґатів. З поза наукових виступів вислухано лише промову генер. секретаря ОН. Отже, це проходить лиш „наукова міжнародна зустріч" для свобідного обговорення справи й для взаємних інформацій.

Як відомо, Совєти разом із сателітами також приймають участь в конференції, лише з одною відміною: в статистичних публікаціях ,виданих у зв'язку з конференцією, до яких всі держави дали інформації, „народні" демократії фіґурують під рубрикою „не вичислені", бо все „засекречено" і треба користати з приблизних обрахунків. Доповідей представили вони, однак, чимало.

Фахівці майже всіх країв вклали багато праці в опрацювання проблем. В більшості це — спеціяльні фахово-технічні проблеми. Але не менш важливі й проблеми загальноекономічного значення ,які цікавлять не лише фахівців. Вчені мусіли заглянути в майбутність, навіть не задалеко від нашої доби віддалену. Мусіли пробувати відтворити образ того, що очікує світ за кількадесят років.

Тому зрозумілим є, що кілька основних рефератів мають „пророчий" характер. Спираються вони на обрахунках і досвідах з минулого, але спрямовані на майбутнє. Головна трудність полягає в тому, що наука про атом є „в стані текучому", кожний день приносить щось нового.

Багато внесків і передбачень треба приймати із застереженнями. Це підкреслюють автори постійно.

В урядовій англійській публікації читаємо:

„Підставою нашої цивілізації є енерґія ,сила. Піднести життьовий рівень як передових промислових, так і відсталих країв можна лише збільшуючи споживання енерґії. Запотребування енерґії зростає так швидко, що вже тепер можна передбачати, коли існуючі її джерела будуть вичерпані. Атомова енерґія в найближчому часі стане джерелом дешевої енерґія, найбільшим з тих, що будь-коли існували.

Атомова енерґія означає початок нової доби.

Нова доба має розв'язати питання: де знайти нові, потрібні для людського поступу, джерела енерґії.

Як справа стоїть тепер?

Для порівняння енерґію перераховують на „меґават-годину", що дорівнює 1,000 кіл.-годинам; будемо означати цю міру „мвг".

В 1952 р. в цілому світі використано всіх джерел енерґії на 29 мільярдів мвг. Найбільше, розуміється, використано вугілля — 12 млрд. мвг, або 41.4%; далі — нафти — 26.5%; натурального газу — 9.3%.

Рослинні джерела, головно дерево, становили 4.6 млрд. мвг, або 15.9%. Решта — дрібні джерела (з води світ дістає лише один відсоток енерґії).

Але річ в тому, що з цих джерел лише понад третину — 10.2 млрд. мвг — вживається для продукування енерґії. Решта джерел — 18.8 млрд. мвг — вживається в малій частині на виріб асфальту ,мастила і т. д., а переважно енерґія „марнується" без жадної користи. Приклад: в домашньому господарстві „пропадає" 60% вугілля і 80% дерева, в промислі — 45% твердого мінерального палива. На підставі минулого досвіду й, враховуючи приріст населення, яке в 2000 році становитиме 3,200 мільйонів людей (дуже обережні калькуляції), обчислюють, що світ потребуватиме вже в 1975 р. джерел енерґії на 27 млрд мвг. а в 2000 р. — на 84 млрд. мвг.

Всі ці обчислення містяться в межах одної людської ґенерації. Не далекі часи!

Якими ж джерелами світ розпоряджає тепер?

Лише приблизно можна устійнити запаси надр і обрахунки ці постійно зміняються, бо знаходять нові джерела, а старі — вичерпуються.

Обмежимося тут до останніх внесків опрацьованих на конференції:

„При найбільш обережних обчисленнях майбутнього запотребування енерґії, світ є тепер зовсім недалеко від часу, коли нестача палива викличе поважні ускладнення. Матеріяльний поступ людства протягом останніх двох століть осягнуто завдяки кам'яному вугіллю й парі, а пізніше — завдяки нафті й гідроелектричній енерґії. Вони додали сили до мускульної енерґії людей і тварин. Розвиток й багатство багатьох народів постали завдяки тому, що вживали більше сили на одного робітника. В ЗДА споживання енерґії приблизно в 10 разів більше, як в деяких бідніших країнах Европи і в 100 разів більше, як в найбідніших краях Азії.

Тому немає важливішого завдання, як забезпечити, щоб драматичний поступ людства, який відбувся протягом останніх двох століть, не був знівечений протягом двох найближчих століть через вичерпання палива, яке дало можливість цей поступ осягнути".

Людство потребує нового джерела енерґії для свого життя, для дальшого поступу.

Цим новим джерелом, вже відкритим вправді з іншими намірами, є атомова енерґія. Тепер ще трудно дати відповідь на багато важливих технічних й економічних питань, зв'язаних з атомовою енерґією. Але вже багато фахівців „вірить", що атомова енерґія буде конкурувати з звичайними джерелами енерґії. Навіть у нас, в ЗДА, де є багаті запаси вугілля, нафти, газу й „водяної сили". Обчислюють, що в ЗДА в 1960 р., вибудувані коштом 250-350 млн. дол. реактори дадуть поважну кількість енерґії, а в 1975-80 рр. ЗДА отримають атомової енерґії стільки, скільки мають її тепер з усіх джерел. Це вимагатиме інвестицій приблизно на 20 мільярдів долярів. Аби не було перешкод!

В якій мірі Конференція допоможе знайти шляхи до розв'язки питання про нове джерело енерґії, — трудно сказати.

Можливо, що скінчиться так, як завжди закінчуються конференції, в яких беруть участь большевики. Тобто — нічим. Нічого конкретного Совєти та їх сателіти не скажуть і своїм „досвідом" не поділяться зі світом. Але вже одне можна устійнити: атом для мирних цілей не є „пропаґандивною штучкою" президента Айзенгавера, як це старалася показати совєтська пропаґанда. Це — одна з найважливіших справ людства, й такою вона залишиться незалежно від результатів Конференції.

Вол. Дорошенко

ПЕРЕД ФРАНКОВИМИ РОКОВИНАМИ

В 1956 році мине сто років від народження й 40 років від смерти Івана Франка. Українське громадянство у Вільному Світі не сміє злегковажити ці знаменні дати. Ми повинні відзначити їх відповідно до величі заслуг Титана Землі Української, яким був геніяльний син нагуєвичівського коваля.

Заслуги Івана Франка загально знані й визнані. Тепер нема нікого серед нас, хто важився б заперечувати їх, хто намагався б, як колись, викидати його з рідного громадянства, підкопувати його авторитет. Потахли бо вже колишні пристрасті, з якими ставилися деякі неприхильні до нього кола нашого громадянства, як до бунтівника, підважувача основ суспільности. Відпало все земне, а полишилося з його діяльности вічне, невмируще. І тепер ім'я Франкове у всіх нас, в такій самій пошані, що й ім'я Шевченкове.

Це ж бо два вогненні стовпи, що освічували нам дорогу в нашому поході до обітованої землі — вільної української держави — серед темрявої пустелі нашого національного занепаду.

Коли Шевченко збудив наш народ до свідомости своєї національности, вдихнувши в наші омертвілі душі живого духа, то Франко продовжував його діло, формуючи нашу націю й надаючи їй модерного вигляду. Виводив нас у люди, намагаючись зробити нас рівними в колі вільних народів.

Наша многовікова література дала багато визначних постатей, що піднесли її на рівень великих літератур культурного світу, але три з-поміж них височаться, як найвищі верхи серед решти літературних вершин.

Це творець „Слова о Полку Ігоревім", що розпочав величній похід нашої літератури, це творець безсмертного „Кобзаря" та врешті його достойний учень і послідовник — Іван Франко. Вони обидва дорівняли першому й показали правдивий шлях своїм наступникам.

Чим була в світі наша література, як би не мали ми „Слова о Полку"? І чим були б ми самі без нього? І чи був би у нас Федькович, якби не було Шевченка? Чи мали б ми Франка, як би не був перед ним безсмертний Тарас? Чи були б у Галичині Стефаник, Мартович і Черемшина, а на Наддніпрянщині Леся Українка й Коцюбинський, як би не було Франка?

Тож недурно ставляємо Франка поруч Шевченка, оцінюючи його вплив і заслуги для всієї Соборної України. В світі Шевченкової слави не меркне авреоля, що оточує Франкове чоло.

Обидва вони для нас вічної слави бійці за визволення України, що мірою своїх заслуг дорівнюють великим нашим гетьманам, що їх славні діла оспівували, хоч боролися самі пером, а не мечем. Але слово їх було їхнім мечем.

І коли ми нагадаємо собі, що ми завдячуємо Франкові, то мимоволі гордощами сповняються наші душі, а заразом і соромно стає нам перед його великою пам'яттю: чим ми віддячимося за безсмертні дари його духа? І це питання з особливою силою стає перед нами в усій своїй ширині на цілому просторі нашої діяспори напередодні великих Франкових дат.

Зайняті справами біжучого дня, різними — справжніми й вигаданими — болячками нашого сучасного життя, клопотами його впорядкування, *ми готові призабути про* великі Франкові роковини. А чей жè про них повинні пам'ятати не тільки — скажімо — наші наукові установи, але і всі ми без різниці.

Отож усім нам слід гідно відзначити великі роковини його народження і смерти.

Не забуваймо, що московські червоні окупанти докладуть усіх зусиль, щоб використати ці знаменні дати в інтересі свого ненаситного імперіялізму, в інтересі єдиної й неподільної червоної Москви, якої нібито прихильником і бардом був наш Франко, як про це вони пишуть. І ніхто з наших братів на Україні не зможе явно протиставитись московським об'єдинительним затіям, у зв'язку з відзначенням пам'яті великого сина Землі Української. Хіба тільки в революційному Підпіллі зможуть наші брати достойно згадати роковини великого борця за вільну українську державу.

Отож тим більший саме на нас спадає *обов'язок* відзначити його роковини, як найурочистіше й підкреслити величезні заслуги Франка саме для визволення України з усіх кайдан, а передусім з московської неволі — політичної й духової.

А що Франко був визначним діячем на всіх ділянках нашого національного життя, то й належить усім нам, цілою громадою, як стій узятися за діло — підготовляти достойне відзначення майбутніх дат. В цьому ділі повинна бути співдія всього нашого громадянства. Воно не може робитися в вузькому колі самих науковців, а має бути чином усіх нас, „вчених" і „невчених".

(Закінчення буде)

Василь Витвицький

З БАНДУРОЮ ПО ВСЬОМУ СВІТІ

(3)

Капеля в Москві

У столиці СССР Капеля виступала кілька разів. У перше ще у 1931 р., коли то вона у конкурсі різних хорів одержала була відзначення. Згодом висилали її туди при різних нагодах, як от з нагоди відкриття всесоюзних Сільсько - Господарських Виставок.

У московській „Правді" не один раз появлялися похвальні коментарі про Капелю, її голосовий склад та вмілість інтерпретації. Після одного концерту на початку 1936 р., що відбувся в залі консерваторії, московська „Правда" з 6 січня 1936 р. надрукувала була окрему статтю. Рецензент (Георгій Поляновський) признавав, яке то велике мистецтво добре співати і так само добре собі самим акомпаніювати, підмічав і замітніших солістів (в тому й Панасенка). Рецензент, ясна річ не забув додати, що, слухаючи співу і гри бандуристів — „згадується безмежні можливості і щасливе, веселе життя працюючих братньої совєтської республіки України".

Того самого року в березні Капеля була знову у Москві. Цим разом спектакль „веселого і щасливого життя України" був аранжований ще галасливіше.

Це була декада українського мистецтва в Москві. Участь брали теж хор „Думка" під керуванням видатного дириґента і колишнього керівника Капелі Нестора Городовенка (тепер працює дириґентом у Монтреалі в Канаді), жіночий ансамбль, солісти і оркестра київської опери. Концерти відбувалися в залі Великого Театру повних десять днів. На кінцевий концерт у виконанні усіх солістів і ансамблів прибули совєтські верховоди. І знову „Правда" (від 23 березня 1936 р.) писала про видатну майстерність Капелі Бандуристів, про соковиту звучність та її самій тільки питому безпосередність виконання.

Наступного дня усі учасники були запрошені на бенкет у Кремль. Точніше кажучи, не всі. Бо НКВД, яке вже в Києві якнайточніше провірювало виконавців, їх минуле, їхні родинні зв'язки, ще тепер в останній момент не видало перепусток у Кремль двом бандуристам і то двом добрим басам.

Бандуристи, учасники того бенкету і концерту, що під час нього відбувався, згадують до сьогодні ту подію одночасно понуру і смішну. Було неприємно брати участь у гостині, перед якою гостей, тобто бандуристів та інших мистців обшукували, потім забороняли розмовляти при столах і навіть обертатися. Врешті розсадили, так, що кожний бандурист сидів при столі з зовсім незнайомими людьми. Столи були застелені й заложені масою всякого добра, їжі та напитків. І ніколи нашим бандуристам не впадала так яскраво у вічі страшна різниця: там, в Україні, вони бачили нужду і голод, тут неймовірний, просто безглуздий надмір. Так на бандуристів холодом і фальшом віяло і від оркестри, що на балконі увесь час приґравала українських мелодій і від слів Вячеслава Молотова, що вітав українських мистців трафаретними тисячі разів утовченими фразами.

Прорив у совєтському мурі

„А як там насправді виглядає світ за граничним муром? Чи так, як його змальовує совєтська преса, радіо, кіно?" — Це були питання, які насувалися чи не кожному мешканцеві під Совєтами. Ці думки насувалися і бандуристам. Одного разу, ще 1930 р., не багато бракувало до їхнього виїзду в концертове турне до Америки. У Харків приїхав був американський висланник — імпресаріо. Він прослухував Капелю і йому вона була подобалася. Все таки до реалізації цієї справи не прийшло.

Аж у 1939 р. стався прорив у совєтському мурі: зачинався марш червоної армії на захід. Вже в перших днях вимаршу за свіжими слідами танків, везли туди і Капелю Бандуристів. Ще перед виїздом кликали бандуристів і наказували під ніякою умовою не віддалятися від Капелі.

Почалися концерти на новозайнятих територіях. Перший холод слухачів скоро розвіювався і переходив у захоплені оплески. Але чи могли ці слухачі знати правду? Чи могли знати про цілий мученицький шлях не тільки Капелі, але всього народу, що карався вже 20 років? Очевидно, що ні! Бандуристи згадують тепер, що вони раді були не співати, а кричати зі сцени: „Не вірте їм! Не вірте нашому вимушеному співові!" — Гостро пильновані вони мусіли сповняти визначену їм ролю.

Та саме тоді назрівала у них думка, що не в Совєтському Союзі, а поза його межами треба шукати пошанування людини і вільної людської думки. У бандуристів з'являлася тверда постанова вирватися за всяку ціну з лабет режиму. Нагодою для цього була війна 1941 р.

Під Гітлерівською окупацією

Скоро після того, як німці зайняли Київ, Капеля Бандуристів зібралася майже в повному складі і переорганізувалася. Тепер вона мала змогу прийняти ім'я Тараса Шевченка. Цього раніше їй не дозволяли.

Спочатку підйом був величезний. Але незабаром стало ясно, що нова влада — це новий окупант, може й не такий підступний, але не менше жорстокий від попереднього. Було ясно, що концертова діяльність Капелі можлива хіба далеко від столиці і центру України. Тоді зродився був плян виїхати в Західню Україну.

Подорож по Волині весною 1942 р. одна з найясніших сторінок історії Капелі Бандуристів. Капеля і її керівники Григорій Китастий і Григорій Назаренко переїжджаючи тріюмфально з міста в місто, з села в село і всюди їх вітали з пошаною і любов'ю. Оплескам не було кінця, слухачі засипували бандуристів квітами, поети складали вірші на їх честь. Підйом був тим більший, що саме тоді на Волині більшала і могутніла українська підпільна революційна сила, звернена в однаковій мірі проти обидвох окупантів: совєтського і нацистського. У самому розгарі концертового турне Капелі по Західній Україні прийшов з німецької комендантури з Києва наказ негайно припинити поїздку. Саме тоді бандуристи верталися до міста Луцька. По дорозі несподівано надігнала їх колона поліцистів-мотоциклістів. Бандуристів примусово відставлено до Києва.

Це був час, коли наставник Гітлера в Україні Райхскомісар Еріх Кох сказав, що „бренькіт кіс повинен заглушити струни бандур". Ставало щораз тісніше. Коли прийшов наказ про виїзд у Німеччину для концертування по робітничих таборах, здавалося, що це добрий вихід з ситуації.

Це була концертова подорож, якої напевно не мав ніколи ні один музичний ансамбль. У Києві бандуристів — не зважаючи на їх протести всадили до товарового вагону, в якому не було не тільки на чім спати, але навіть і на чому сісти.

Капелю привезли не в Галле, і не до концертового бюро, як було договорено в Києві, а до табору примусової праці під Гамбургом. Замість бандур хористам дали в руки іншого роду інструменти: лопати, пилки, сокири і молотки. Примістили їх за густою дротяною огорожею і звідусіль обставили вартою.

Почалася важка праця при недостатнім і поганім харчі. Спали на тісних двоповерхових нарах. Вставали до роботи о 5 год. ранку, а лягали в 9-10 год. вечора, вимучені, вичерпані і голодні. Трактування збоку сторожі було погане, про вихід з табору не було мови, не вільно було навіть писати до своїх рідних.

Роман Смаль-Стоцький

ПОКОНҐРЕСОВІ ЗАВВАГИ

(1)

Насамперед просто заявляю, що з чисто технічного боку беручи, Шостий Конґрес Американських Українців був гірше підготований як попередні Конґреси. Може тут вся вина не паде на адміністрацію УККА, може дійсно дата Конґресу була за скоро встановлена й тому залишилось замало часу для підготови. Але хто бачив в Америці словацький чи литовський конґреси, той був прикро вражений всім, що побачив і почув на нашому Конґресі. Резолюційна Комісія підготовила матеріял в час, але так важлива Номінаційна Комісія не цілком дописала.

Мав Конґрес розпочатися в десятій годині ранку в суботу, тому весь технічний апарат повинен був бути за дві години до розпочаття на своїх місцях; але це не сталось. Тому реєстрація делеґатів працювала несправно, і вкінці опинилися на залі делеґати, що їх організації чи вони самі вкладок не поплатили. Цю справу треба нарешті засадничо вирішити і впровадити листовну реєстрацію делеґатів.

Отже, мав Конґрес американських українців початися о десятій годині... Представник мейора міста Ню Йорку прийшов точно, ждав годину і пішов... Поприходили гості, представники чужих народів, ждали й ждали, й мали гарну нагоду переконатись, що для українців є десята година... Десь після дванадцятої нарешті Конґрес відкрито.

Брак точности це не тільки непошана до делеґатів, що поприїжджали з далеких стейтів, це не тільки кривда для поваги нашої справи і самого УККА, це не тільки безвідповідальна витрата фондів, — бо від ранку ми за залю й конференційні кімнати платимо, — але передусім брак точности на початку Конґресу вносить безлад у весь Конґрес, бо втрачені години неможливо вже надігнати, вони пропали для нарад... Я думав, що ми хоч трохи вже чогось в Америці навчились, — що час то гроші, — що волами їздити по метрополії світу Ню Йорку в добі літака що найменше недоцільне для діла.

Далі, сама техніка проводу Конґресу, противорічила всім ухвалам самого ж УККА. Та ж був ухвалений реґулямін. Голові й звітодавцям був визначений певний час на їх звіти; (звітодавцям 15 хвилин). Деякі урядники ці ухвали пошанували, але інші говорили годинами, Одно з двох: або не треба такі засади ухвалювати, або, якщо вони ухвалені, то треба їх респектувати. Тому голова мав обов'язок відібрати слово балакунам. Пізніша ухвала Конґресу ограничити, за браком часу, дискутантів до двох хвиль, — це чистий нонсенс, бо що можна за дві хвилі сказати? Не тільки президія не виконувала ухвал реґуляміну, але й деякі делеґати не шанували її влади і, не зважаючи на відібрання слова, далі кричали до мікрофону. — Це дійсно нечувана поведінка в культурному світі. Хто не вміє добровільно шанувати авторитет вибраної президії Конґресу, той ставляє під сумнів нашу політичну зрілість взагалі і наше вміння до демократичного самоврядування. Державність саме від цього й починається.

А тепер кілька слів до так званого „протоколу", до тих чемностевих функцій, що з одного боку обраний чолова Конґресу, з другого екзекутива УККА повинні були виконувати. Кожний обраний голова не сміє трактувати свою функцію чисто по бюрократичному. Він є господар і, перебираючи провід, йому треба було виголосити до делеґатів те конечне „горі імієм серця", надати весь тон Конґресові. Треба було й перестерегти, що весь перебіг Конґресу, кожне слово награється на ленту для градущих поколінь.

До протоколу належить теж і порядок місць при бенкеті. Думаю, що господарі не сміють в першу чергу думати про себе і робити із себе ікони для тих, що приїхали; бо ті, що приїхали, це власне ті люди, що в терені за УККА розпинаються й чорну роботу збірки гроша переводять. Тому на почесні місця належать делеґати з Північної Дакоти, Каліфорнії, Арізони, Іллиной і т. д.; на почесні місця належать теж бувші голови наших Конґресів, бо вони представляють традицію УККА.

До справ протоколярних належить теж справа гостей, що запрошені були, — це факт. — привітати Конґрес. Десь були якісь недотягнення, але ми маємо урядовців УККА на те, щоби таких непорозумінь не було. Бо знову: одно з двох: або когось не запрошується, або, як вже когось запрошено, то всі делеґати мусять буди того свідомі, що в їх імені, того діяча запрошено, і що всі вони в тім випадку господарі і як господарі мусять поводитися з запрошеним гостем згідно з традиційною нашою гостинністю та звичками всіх цивілізованих християнських народів. Який наш владика, заслужений генерал чи науковець прийме в майбутньому запрошення Конґресу? Чому еміграція не вчиться добрих обичаїв в американців? Та ж чули на власні уха, як губернатор демократ Гарриман „пробирав" республіканську адміністрацію й самого президента Айзенгавера, але наші республіканці Добрянський, Галичин, Пізнак і т. д. не покидали залі; і бачили на власні очі як потім республіканці Добрянський і Пізнак ще й фотографувалися разом із Гарриманом і завзятющою демократкою панею Перлою Места...

(Продовження буде).

ВАСИЛЬ ВАЛ — ПЕРШИЙ СЕНАТОР УКРАЇНЕЦЬ В КАНАДІ

Сенатор українець, Вп. Василь Вал

День 28 липня 1955 року буде записаний золотими буквами в історії життя українців Канади, бо цього ж дня прем'єр Канади Луї Ст. Лоран назначив першого в історії Канади, країнця Василя Вала сенатором у Канаді з провінції Манітоби, що числить найбільше українських поселенців (около 100,000). Це назначення прийняли всі українці з великим ентузіязмом тому, що особа Василя Вала є гідна цієї позиції, про що свідчить життьовий шлях цього молодого учителя-виховника.

Василь М. Вал, син Михайла і Анни Панигатко, українських фармерів, піонерів з Етелберт, Манітоба, народився в 1911 р. Початкову школу закінчив у родинному українському містечку Етелберзі. Опісля поїхав до Саскатуну, де колись концентрувалося українське суспільне й освітнє життя. В Саскатуні замешкав у Виховному Українському Інституті ім. митр. Петра Могили, кінчаючи дванадцяту клясу та другий рік гуманістичних студій („Бечолер оф Артс") на університеті. Третій і четвертий рік цих же студій закінчував у Вінніпеґу на манітобському університеті. Опісля записався на педагогічні студії в Манітобському університеті, що їх закінчив з відзначенням золотою медалею в 1937 році (ступінь „Бечолер оф Едукейшен"). Але й цим не вдоволився молодий Василь Вал і продовжував студії ще два роки і в 1939 р. одержав ступінь мастера („Мастер оф Едукейшен"). Сім літ учителював в українських околицях, як Розбурн, Вайта і Гонор. Від 1937 р. постійно був учителем й управителем (принципалом) шкіл у Вінніпеґу. Під час другої світової війни був приділений до резерви. В 1946 році іменовано його підполковником і командантом полку шостої резервової дивізії.

З 1952 р. продовжував університетські студії в ділянці педагогії в ЗДА, а саме на університеті Єйль і в останнє в Гарворт-Бостон, де мав одержати докторат. Ці високі наукові студії перервала йому номінація на сенатора.

Крім праці над собою, Василь Вал використовував своє знання для праці для добра української суспільности. В тих місцевостях, де провадив публічні школи, організував теж вечірні Рідні Школи. Учив дітей української мови та історії України. Працював у парафіях, де співпрацював завжди з священиками. Від 1932 року був діяльним членом найстаршої організації: Братства Українців Католиків, яка є основною організацією КУК. Коли в 1946 році всі організації типу Католицької Акції скликали до Вінніпеґу Перший Всеканадійський Конґрес Католиків, то на цьому Конґресі обрано Василя Вала першим президентом Централі Українців Католиків Канади. Це найвище становище в українському католицькому житті Канади займав Василь Вал гідно на протязі 7-х років. Коли в 1953 р. відбувся Четвертий Конґрес Українців Канади в Едмонтоні, то п. Василя Вала іменовано Досмертним Почесним Президентом Українців Католиків Канади. Від 1946 року майже кожного року Василь Вал їздив по всіх місцевостях Канади з доповідями на актуальні теми та організував відділи БУК там, де їх ще не було.

В обороні скитальців написав миморандум в 1946 р., як теж підписав протест проти переслідування большевиками української церкви на Рідних Землях. Зорганізував при Централі відділ Суспільної Опіки, що несла допомогу українським залишенцям у Европі. Василь Вал написав Історію України в англійській мові, щоб ознайомити співгорожан Канади з українською проблемою. Для новоприбулих влаштовував курси англійської мови та написав для них спеціяльний підручник. На всіх Конґресах Комітету Українців Канади (КУК) брав Василь Вал активну участь та був обраний до Ширшої Ради КУК. В канадійському політичному житті є діяльним членом Ліберальної Партії та членом майже всіх виховних організацій, і в Канаді і в Америці.

В 1931 р. одружився з Любою Божик, донькою священика, відомого всім о. каноніка Полікарпа Божика. Люба Вал брала також участь в наших організаціях та була головою Ліґи Українських Католицьких Жінок Канади. Мають п-ство Вали двох синів Богдана і Данила, які є відзначаючими студентами на манітобському університеті.

Як кореспондентам англомовної преси, так і мені, як українському кореспондентові, новоіменований сенатор п. Василь Вал заявив:

„Те, що я назначений сенатором — не вважаю за моє особисте вивищення, — це є вивищення та признання для всіх українців у Канаді. Це становище здобули собі українці мозольною працею на полі господарськім та культурнім. Українці ввесь час вкладали в канадійську скарбницю свої високі культурні цінноці. Маю надію гідно сповняти це репрезентативне становищі першого сенатора - українця. Я зумію не тільки бути речником всіх українців без різниці на їх релігійні чи політичні переконання тут у Канаді, але буду старатися боронити змагань українського народу на Рідних Землях на вільне й свобідне життя! Також я несу обов'язок студій та розв'язки проблем, що є сполучені з добробутом всіх горожан Канади.

Я бажаю — говорить сен. Вал — сповняти гідно і чесно своє призначення, хочу жертвувати свій час і сили для загального добра. Хочу, щоб все наше життя нормувалося на християнських засадах. Хочу, щоб моє ухо було близько до живчиків мого народу. Український нарід був і буде завжди для мене дорогий і я є гордий на те, що я є сином цього висококультурного народу.

При Божій помочі та співпраці людей доброї волі, робитиму все можливе — заявляє прикінці пан сенатор Василь Вал — щоб українці не завелися в тому, чого вони очікують від першого сенатора українця в Канаді..."

о. С. Іжик.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Дітройт, Міш.

Літній табір для юного СУМА.

Заходами управ двох осередків СУМА — „Київ", Дітройт — Захід і „Орлик", Дітройт — Схід та при співучасті і допомозі батьківських комітетів повелося зорганізувати літній табір для юних Сумівок і Сумівців. Таборування розпочали юсумівки в неділю дня 3-го липня на фармі української католицької парохії, розташувались недалеко міста Понтіяк, з гарними горбками, лісом, садком й озером. Назва табору: „Княгиня Ольга" для Сумівок і „Володимир Великий" для Сумівців. Провід табору Сумівок знаходився в руках подруги М. Сулими, яка є референткою ЮСУМА при осередку „Київ". Допомагали їй у веденні табору Т. Дужа, писарка і Г. Левченко, бунчужна, яка рівночасно допомагала подрузі Г. Кобень у її виховній роботі. Крім того референт ЮСУМА „Орлик" друг Репета мав виклад про СУМ і його завдання на рідних землях і на чужині. Голова виховної ради осередку „Київ". проф. д-р Мирон Дольницький відбув дві лекції в тижні з історії і географії України, а про історичні постаті і про український національний гимн викладала побр. Г. Левченко.

Духовним опікуном був о. Грешневський, який кожного ранку о год. 9-ій відправляв Службу Божу, при якій служили самі ж Сумівки. Всі вони відбули сповідь і прийняли Святе Причастя, пам'ятаючи гасло СУМА — „Бог і Батьківщина". Для лікарської опіки Т-во українських лікарів виделеґувало від себе д-ра Джуля. Кухню провадила п-ні Яворівська з допомогою п-ні Сопків і п-ні Ковалик. Хоч вони були трохи переобтяжені працею, все ж таки для добра СУМА вони присвятили свій вільний час і свою працю, тішучись тими дітьми, які по своїх заняттях приходили чотири рази денно до їдальні і смачно з'їдали приготовлені страви.

Батьки могли два рази в тижні приїжджати до табору і придивлятися , як їхні діти вчаться, виховуються і спільно моляться. Всі батьки були надзвичайно вдоволені, не говорячи про самих дітей, які жаліли, що час перебування в таборі їм так скоро минає. Всі вони запевняли, що на другий рік табір буде зорганізований на чотири тижні, що напевно принесе велику користь для тих дітей, які не мають можливости вчитися в парохіяльних школах своєї мови і добувати знання про свій край походження — Україну. Життя в таборі плило радісно і весело.

Останнім днем таборування була неділя 17-го липня. В таборі рух — підготова до кінцевої ватри. О год. 7-ій увечорі стягнено прапор і святочно передано його Юсумівцям, які після ватри перебрали табір у свої руки. Після молитви і передачі прапору всі вони відмашерували до приготовленої ватри. Під час ватрової програми взяв слово проф. д-р Мирон Дольницький, який теплими словами подякував управі табору, передусім подрузі М. Сулимі, за їх велику і жертвенну працю для добра Сумівок, дякував батькам, які повірили своїх дітей на два тижні молодим опікунам, ну, і нарешті дякував Юсумівкам, що вони поводилися в таборі так гарно, слухали наказів, вчились добре і висловив надію побачитися на тручий рік ще в більшому ґурті. Після нього говорили п. Процик і голова табору подруга Сулима, які також дякували всім при ватрі і висловили надію побачитись при такій же ватрі нарік. Піснею „Ніч вже йде", закінчено той перший сумівський табір і ту незабутню ватру, після чого всі батьки роз'їхались із своїми дітьми, задоволені додому.

Мір. М. Калинич.

Филаделфія, Па.

Відділ ЗУАДКомітету перед новими завданнями.

Відділ ЗУАДКомітету ч. 1 у Филаделфії має спеціяльне призначення з уваги на осідок Централі ЗУАДКомітету у цьому місті. Допоміжна праця в розселенні іміґрантів, як теж і висилка допомоги в Европу була покладена поруч Ню Йорку теж головно на Филаделфію. Хоч і Відділ у Филаделфії існує від початків діяльности ЗУАДКомітету і працю його виконували добровільні феладелфійські патріоти, то правно оформився цей відділ у жовтні 1951 року. Праця Відділу унормована, як і праця інших Відділів ЗУАДКомітету, правильником, затвердженим Екзекутивою ЗУАДК.

В червні ц. р. відбулись Загальні Збори Филаделфійського Відділу ЗУАДКомітету, на яких і проголошено звіти з діяльности за час від 21 жовтня 1953 року до дня Зборів. У звітовому часі праця Відділу звернена була головно на допомогу Централі ЗУАДКомітету в допомоговій і переселенчій ділянці. Члени Відділу помагали пакувати допомогові пакети, як теж збірки одежі та переводили збірки фондів у формі Коляди і Писанки. Відділ уладжував теж кілька імпрез, як Андріївський вечір, Новорічний вечір та й вечір розваги із участю письменників Поведілка і Керницького. Відділ відзначив врочистими поминками сороковий день від смерти Голови ЗУАДКомітету сл. п. Д-ра Луки Мишуги. Члени Відділу взяли теж участь у Вечорі подяки американським українським спонзорам за допомогу в переселенні нових іміґрантів.

Під цю пору перед Відділом нові завдання. Почалось нове масове переселення і Централі ЗУАДКомітету потрібна допомога і фондами і в приміщенні прибуваючих поселенців. В цьому році відбудуться в листопаді Загальні Збори ЗУАДКомітету у Филаделфії і тому Филаделфійський Відділ мусітиме допомогти теж в устроєнні імпрез, які з цієї нагоди будуть влаштовані. Ці Загальні Збори будуть відзначенням десятиріччя ЗУАДКомітету і тому вони заплановані більш урочисто. Для цієї праці Загальні Збори Филаделфійського Відділу ЗУАДКомітету обрали нову активну Управу із панею Галиною Зайкан у проводі. Пані Зайкан виказала велику увагу для справ ЗУАДКомітету в акції переселення, здобуваючи своєю активною діяльністю і поїздками десятки анонімних ашурансів. До Управи Відділу увійшли теж нові прихильники суспільної праці, а саме пані Я. Галан, В. Левицька, Л. Кінаш і панове: С. Новоженюк, І. Щупаківський, В. Шашарівський, З. Дончук, О. Батюта і Ф. Лукіянович. Контрольну Комісію очолила піонерка суспільної праці ЗУАДКомітету на терені Филаделфії п. О. Штогрин, разом з жертвенною п. А. Сивуляк і П. Панасюком. Новій відмолодженій управі треба бажати багато успіхів у праці.

Т.

Л. Печинська

ПОЩО ЗБИЛИ ЛІТАКА?

(Замість фейлетону)

Їдучи підземкою з праці, ми розмовляли про політику. Вірніше говорив Андрій Семенович, його розпитували три старі іміґранти, а я, як єдина жінка в цьому товаристві, слухала. Говорили про ізраїльського літака, збитого в Болгарії. Така помилка!

— І зовсім не помилка, — авторитетно ствердив Андрій Семенович. Не помилились, а навмисне зістрілили. Вислали ракетні мисливські літаки й збили. Справа ця ясна, як апельсин...

— Якто ясна? Пощо збивати? Війни ж немає, то пощо стріляти по літаках?!

Андрій Семенович змучено зідхнув і почав вияснювати, що такі дитинні питання можуть ставити лише люди, що усе життя перебули в капіталістичній країні. Ось коли б вони побули, як він, з сорок років на Харківщині, якщо б їх з восьми десятин узимку розкуркулили, якщо б і вони у Сумах на вулиці ночували та в чергах по хліб ночами вистоювали, та, якщо б і їм з десять зубів поломали в НКВД — тоді б знали пощо. Зрозуміло?

— Ні, не зрозуміло. Як розкуркулили, то ми розуміємо. Аграрна політика, але пощо літака...

— Ех, ви, буржуазія законсервована! — Андрій Семенович з пересердя почав вживати соковитої термінології, засвоєної з роках перебування на вулицях Сум. — Категорії мислення у вас за діаматом! А то б знали, що все сталось із-за п'ятьох пасажирів. Було всього, разом з залогою п'ятдесят вісім, але п'ятдесят три не рахувати, бо це були звичайні собі капіталісти й про них немає що говорити. А говорити треба тільки про інших п'ятьох. Читали в часописях: „п'ять совєтських горожан було між пасажирами літака". Ось тут і собака зарита. В тих п'ятьох совєтських громадянах...

Андрій Семенович перервав розповідь, оглянув наші зацікавлені обличчя й задоволено продовжував:

— Так ось, п'ять совєтських горожан, то були не абиякі рибки, а самі грубі рибища. Соми або акули. Бо хіба мала рибка зможе проскочити через кордон на замкє? Ні! А куди їхали ці пролетарські акули? Їхали вони до своїх родичів чи там свояків у Ізраїль. Чуєте, до своїх родичів! Як же це можливо? Ось жінки до своїх англійських чоловіків не можуть вирватися, а тут раптом до Ізраїлю випустили... Диво нечуване, — скільки жив у країні трудящих, — такого не чував... Тепер подумайте. Кого досі випускали за кордон? Шпигунів і саботажистів, звичайно. Надають їм затроєних цигарничок чи чогось там і їдьте. Ну, консулів, послів, Молотова — це не рахується. А звичайних громадян не бувало, від часу, як пролетарська революція закріпилася на шостій частині землі... Аж раптом випускають. І не одного-двох, а п'ятьох! Скажімо, що й вони могли бути теж саботажисти, але тоді вони не полетіли б на землю в Болгарії. Були вони таки справжні великі риби. Бо мусіли бути дуже великі, що їм дозволили виїхати. В Ізраїлі чи не кожний совєтський еврей має своїх свояків, але їх не пускають. А цих пустили. Ото ж були вони не абищиця, а якась ,рідня Кагановича чи іншого вождя. І заслуги перед „родіною" великі вони мали. Певно з батька на сина слідчими в ГПУ були, без черги в універмагах купували, по інтуристських готелях випивали... А тепер забажалося їм ще в Ізраїль поїхати, не хочеться вмирати в пролетарському, а тільки в капіталістичному раю. Що ж: Пішов Каганович до Булґаніна: — слухай, каже, випусти ось таких до рідні. Пригадуєш, як вони й тобі допомогли, як вони усю контру винищували? А потім пішов до Жукова: — ось, маршале, й тобі прийшла черга за ордени віддячитися. За кордон треба їх випустити. Там у них свояки міністрами, може, поробилися. Як не пустимо, то буржуазія ґвалтувати буде, що неволя у нас. А так нехай побачать, що й у нас, як у капіталістів: хоче громадянин, то і їде закордон...

Ну, Жуков й каже, „харашо". Видали їм таким чином п'ять закордонних пашпортів. Зраділи заслужені громадяни, що кордони переїдуть. Сіли й поїхали.

Але тут і заковика виявилась. Хрущов перелякався: — Як це так! Живі свідки усіх справ, усіх чисток і соцзмагань їдуть у світ! А що буде, як вони за чаркою розкажуть там про методи соціялістичного будівництва. Про канали, про добування золота. про Берію, Троцького, про Катині там різні й Вінниці. Певні вони люди, заслужені, але закордоном розгубитися можуть. Ось Хрущов і телефонує до своїх сталінських соколів. Так і так: випустили ми пташенят, але нам треба, щоб вони не долетіли. Добро світової революції вимагає цього. Наказ! Вилетіли соколи й збили. Чиста робота...

— Ну, це ви вже занадто, — непевно промовив хтось з слухачів.

— Як занадто? Замало! — Чи знаєте, як тепер у Москві руки затирають?! І не ми збили, а болгари збили. Ми й спочуття висловити зможемо й догану Болгарії й ордени цим летунам, що збивали. Усе разом... А яке враження в арабських країнах! Ось бачите, товариші, ми з вами. Бо ж їм тепер арабські країни потрібні. Вєтнам вже майже з'їли. Малаї — чепуха. З Індією договорились, китайців змобілізували. Ось ще тільки арабські країни й трохи Африки. А там...

Андрій Семенович не вспів нам закінчити про Африку, бо потяг підземки заскреготів, зупиняючись на Юніон Сквері. Він лідве вспів протхатися й крикнути нам на прощання, що це справи не прості, щоб їх зрозуміти, треба сорок років жити на Харківщині...

Ставайте членами Українського Народного Союзу, а тим самим і співвласниками 17-мільйонового майна УН Союзу.

ПРИЙМАЄТЬСЯ ОГОЛОШЕННЯ ДО КАЛЕНДАРЯ „СВОБОДИ" НА 1956 РІК

Редакція „Свободи" вже закінчує підготову та в найближчому часі здасть до друку великий і багатий змістом Календар „Свободи" на 1956 рік, що появиться друком та буде в продажу вже в листопаді ц. р. Календар появиться в тиражі 20-тисяч примірників і Редакція Календаря, маючи на увазі реклямову вартість такого видання для нашого організаційного, громадського і торговельного життя, рішила відступити відповідне місце в тій книзі для оголошень, визначуючи для них мінімальні ціни: $ 50 за цілу сторінку, $ 30 за пів сторінки, $20 за чверть сторінки та $12.50 за 1—8 сторінки. Для Відділів УНС відповідна знижка, а для збирачів оголошень відповідні нагороди. Замовлення на оголошення висилати на адресу „Свободи" до 15 вересня ц. р.

ЗДА не будуть давати комуністам всіх інформацій про сателіта землі

Вашингтон. — Асистент секретаря оборони Доналд А. Кворлес заявив в інтерв'ю з представником магазину „Ю. С. Нюз енд Ворлд Ріпорт", що ЗДА будуть давати інформації про сателіта землі всім країнам світу, але „деякі подробиці про устаткування цього апарату і про спосіб пущення його в рух не дістануться до відома комуністичних держав". Білий дім повідомив був, що ЗДА поділяться всіма даними про цей земний сателіт, який впродовж 90 хвелин облітатиме довкола нашої землі зі швидкістю 18,000 миль на годину, але деякі члени Конґресу запротестували проти цього, бо комуністи зможуть використати інформації проти ЗДА. Тепер представник департаменту оборони заявляє, що частина інформацій про будову сателіта землі буде збережена в таємниці.

Короткі Вістки

● **Кожний** четвертий мешканець Ню Йорку читає часопис, друкований неанглійською мовою. В цьому місті друкуються часописи 31 мовою, а тираж часописів, видаваних неанглійською мовою, становить 1,100,-000 примірників.

● **До Лондону** вернулася 70-річна англійка, Лотті Віссенек-Ганні, яка 10 років старалася дістати візу до Англії, але дістала її щойно три тижні тому. Вона була дружиною латишського амбасадора в Лондоні, який перед самою війною приїхав був з нею до Латвії. Після приходу большевиків до Латвії він негайно „зник". Як врятувалась ця англійка, вона сама відмовилась оповісти. Вона приїхала до доньки, якої не бачила 16 років

● **Дружина** американського летуна Шмідта вийшла другий раз заміж після того, як її повідомлено про смерть чоловіка. Тепер, довідавшись, що Шмідт живий, вона покинула свого другого чоловіка Файна, щоб на самоті обдумати рішення, яке мусить зробити, коли матиме умовлену зустріч зі Шмідтом, який цього тижня вертається додому з китайського полону.

● **Приятелі Адлея Е. Стівенсона** вірять в те, що їхній кандидат на президента переможе Айзенгавера у виборах 1956 року. Вони вважають, що популярність Айзенгавера після конференції в Женеві забудеться до часу виборів в листопаді 1956 року.

● **Група американців** ірляндського походження в числі 56 осіб відлетіла літаком до Ірляндії, щоб відвідати відпустові місцевості та оглянути країну своїх батьків. Подорож триватиме один місяць.

● **У провінції Онтеріо** в Канаді під час дощу вдалося загасити 28 лісових пожеж, але вже повідомляють про 11 нових пожеж в цій провінції. Ще й далі горять ліси в 87-ох місцях Онтаріо.

● **Уряд Чіянг Кай-шека** на Формозі погодився на те, щоб частина залоги совєтського танкеру „Туапсе", яка хотіла вернутися до Совєтів, поїхала туди через Гонґ Конґ і комуністичний Китай, але рішуче відмовився віддати самий корабель і насильно репатріювати решту 20 членів залоги, що просили політичного азилю. Національні китайці затримали „Туапсе", коли цей корабель віз у минулому році вантаж ґазоліни до комуно-китайського порту.

● **З Австрії Совєти** евакуюють свої війська і все своє та загарбане майно, скеровуючи щоденно на схід по 600 залізничих ваґонів. Згідно з договором про признання Австрії суверенности, евакуація всіх чужих військ і мастку з Австрії має закінчитись 25 жовтня ц. р.

● **В Англії,** після 5-ох тижнів великої посухи, вперше впав дощ в минулий вівторок.

● **В англійській пресі** палко коментується факт, що державна суспільна опіка відмовилася звернути 40 долярів коштів, зв'язаних з народинами сьомої дитини службовика в пакістанському посольстві, дармащо він 9 років платив належні внески до суспільної обезпечальні. Арґумент офіційної відмови такий, що цей службовик — мусульманин, отже міг би мати законно 4 жінки, дармащо має тільки одну, а цього не дозволяє англійський закон, — а далі, що він, з погляду англійського законодавства, нелеґально повінчаний, хоч повінчався і живе з своєю дружиною 16 років.

СОВЄТСЬКА ОРДЕНОМАНІЯ В ПОВНОМУ РОЗЦВІТІ

Совєтські маршали та адмірали на прийнятті у Клима Ворошилова, яким він вручив урочисто ще по одному орденові. Клим Ворошилов з своїм секретарем посередині, а маршали та адмірали навколо нього зажурилися, що нема вже куди їм нові ордени чіпляти. Ще трохи не вистачить грудей і треба буде чіпати ордени на спині.

Республіканці хваляться здійсненням обіцянок негритянському населенню

Вашингтон. — Директор Республіканського Крайового Комітету для справ окремих національних груп, Вел. Дж. Вашингтон заявив, що президент Айзенгавер здійснив усі обіцянки, які дав негритянському населенню під час виборчої кампанії в 1952 році. Між цими осягами негритянського населення Вел Дж. Вашингтон згадує: 1. Наменування 250 негрів на важні політичні становища. 2. Скасування расового поділу в армії і фльоті. 3. Скасування окремих шкіл для кольорових дітей. 4. Скасування сеґреґації в шпиталях, які утримує Адміністрація Ветеранів на півдні ЗДА. 5. Ліквідація расових упереджень в столиці — Вашинґтоні та в усіх федеральних департаментах. — Президент Айзенгавер заявив в окремому листі, що він вдоволений з того, що його урядові вдалося здійснити ті обіцянки, які він склав під час виборчої кампанії. Ці осяги свідчать про те, писав Айзенгавер, що єдність американського народу — це не політична банальність і не чиста філософія, а справжня дійсність. „Як американці — ми віримо в рівну гідність всіх людей, без огляду на їхнє расове походження; в їхню рівність у змаганні до волі і до нагоди користати з громадянських прав", — писав президент.

ЗДА не можуть зменшувати оборони внаслідок совєтської „зміни політики"

Вашингтон. — Секретар оборони Чарлз Е. Вилсон заявив, що ЗДА не можуть зменшувати своєї оборони внаслідок того, що Совєти говорять про „зміну" своєї політики. Вилсон сказав, що Женевська конференція принесла деяке відпруження між Сходом і Заходом, але „ще було б завчасно говорити, що може вийти з тієї наради „Великої Чвірки". Журналісти запитували секретаря оборони, чи можна думати про зменшення оборонних засобів цієї країни внаслідок конференції в Женеві, на що Вилсон відповів, що ні. На думку Вилсона ЗДА не можуть плянувати своєї оборони на „щирих словах Совєтів", які служать їхній пропаґанді, ані не можуть цього робити на „бажання деяких американців". ЗДА, казав секретар оборони, плянують свою оборону на довший час, на довгі роки наперед, і ці засади будуть триматися і надалі. В справі тортур над американськими летунами в комуністичному Китаї, Вилсон сказав, що знущання над полоненими в комуністичних країнах — це не новина, і ще не знати, які кроки в цій справі зробить уряд ЗДА.

● **Московська „Правда"** потребуватиме спеціяльного референта товариських імпрез — кепкує собі московський кореспондент „НИТаймсу", повідомляючи про те, що цей ультрастрогий і доктринерський офіційоз комуністичної партії в СССР половину своєї першої сторінки присвятив описові, як то совєтські достойники уладили „ґарден-парті" на підмосковській „дачі", де всі оті Булґаніни й Хрущови виступали в ролі „приємних" господарів.

ЧИТАЙТЕ НАЙСТАРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК „СВОБОДУ"

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА. — Т-во ім. Д. Вітовського, Відд. 375, повідомляє, що міс. збори відбудуться в суботу, 13 серпня, о год. 7-ій веч., в домівці Клюбу, заля ч. 2. Проситься прийти вирівняти вкладки та забрати чеки дивіденди. — В. Василюк, гол.; О. Бережницький, кас.; Е. Грималяк, секр.

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА. — Т-во „Мир", Відд. 324, повідомляє членів, що загальні місячні збори відбудуться 13 серпня о год. 8 вечора. Просимо всіх членів прибути громадно і вирівняти членські вкладки за попередні місяці. — А. Горохівський, пр.; Н. Вурак, кас.; І. Струк, секр.

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. ДЖ.—Т-во Клюб Поступовий, Відд. 70, повідомляє, що місячні збори відбудуться в середу, 17 серпня, о год. 7-ій веч., в У. Н. Домі при 181 Fleet St. Приведіть зі собою нових членів до УНСоюзу. — І. Патуляк, пред.; П. Костик, секр.

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА. — Т-во „Любов", Відд. 45, повідомляє своїх членів, що збори відбудуться в неділю, 14 серпня. Проситься всіх членів, що довгують, вирівняти свої вкладки. — М. Дубас, предс.; А. Гарасим, кас.; М. Сеник, секр.

Посмертна Згадка

ОЛЕКСА КАРАНКО, член Т-ва Клюб Поступовий, Відд. 70 У. Н. Союзу в Джерзі Сіті, помер по довгій недузі 4 серпня 1955 р., проживши 76 літ. Покійний походив зі села Старово, пов. Мостиська. Полишив в смутку дружину Анну, 3 дочки, двох зятів і одну внучку. Похорон відбувся 8 серпня до греко-катол. церкви св. Петра й Павла. Тлінні останки поховано на цвинтарі в Норт Арлінґтон, Н. Дж. — В. И. П.!

П. Костик, секр.

ТАРЗАН, ч. 3519. Власними силами.

Тарзана зворушило оповідання Джібсона, і він погодився допомогти. — Скажіть мені, — запитав він, — як виглядав цей диск?

Джібсон почав маячити: — Прекрасний — з чорного дерева і слонової кости — з самоцвітами! Це був візерунок одного..,

Але його муки виявилися завеликі. Джібсон востаннє конвульсійно зідхнув — і мовчки простягнувся.

Що це за дивний шедевр? — Тарзан почав з лютою рішучістю плянувати безжалісні розшуки.